

УДК 81'276, 2 (73)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ АСПІРАНТІВ З ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАДНИЧИХ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ

Л.Р. Пелех

У статті охарактеризовано чинники, що впливають на підвищення ефективності самостійної роботи з вивчення іноземної мови аспірантами. Виокремлено психолого-педагогічні підходи, розкрито умови, сформульовано концептуальні принципи, створено авторську модель. Використовуючи традиційні та інноваційні психологічні, педагогічні, лінгводидактичні, інформаційні методи та методики встановлено рівні аспірантів: загальномотиваційний, самооцінки та самоконтролю, ціннісно-орієнтаційний, що дає змогу викладачеві найбільш продуктивно підійти до здійснення проектування структури самостійної роботи.

Ключові слова: *принципи, умови, методи, самостійна робота, іноземна мова.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах імплементації Закону України «Про вищу освіту» перед науково-педагогічною громадськістю постає складне завдання: наблизити освітні стандарти до їхніх європейських аналогів, максимально зберігши при цьому національну ідентичність. З цією метою міжвідомчою робочою групою при МОН вже розроблено основоположний для ефективної реалізації вищевказаного процесу документ – Національну рамку кваліфікацій (Постанова КМ № 1341 від 23.11.11). У ній, при описі кваліфікаційних рівнів (р.8 із 9) йдеться про «використання

іноземних мов у професійній діяльності». Таким чином, досягнення майбутнім фахівцем восьмого з дев'яти кваліфікаційних рівнів є неможливим, без вільного володіння декількома іноземними мовами. Як зазначає керівник проекту Twinning «Модернізація законодавчих стандартів і принципів освіти та навчання відповідно до політики Європейського Союзу щодо навчання впродовж життя» від Данії Сюзан Готліб: «*Якщо Україна введе Національну рамку кваліфікації, то це і буде тією основою, яка буде використовуватися для визнання української кваліфікації за кордоном*» [33]. Відтак, вивчення іноземних мов стає одним із найголовніших інструментів, що дозволить фахівцю з вищою освітою (аспіранту) отримати відповідне визнання і долучитися до реалізації спільних з ЄС та світом освітніх (наукових) проектів. З цією метою предмет «Іноземна мова» введено до навчальних планів аспірантів. В країнах ЄС (Польща) планами докторських студій для технічних спеціальностей [32] передбачено в середньому 120 (або майже 37%) так званих «контактних» годин, в Україні – 90 годин аудиторних (менше на третину) і 20 годин консультацій. Враховуючи той факт, що методологія і мотивація вивчення іноземної мови в країнах ЄС є набагато ефективнішою ніж у нашій державі – постає гостра проблема у розробці психолого-педагогічних засад і принципів самостійної роботи аспірантів з вивчення іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. При комплексному розгляді досліджуваної проблеми ми спиралися на аналіз декількох її складових, що потребувало актуалізації спеціальних знань, висвітлених у наукових студіях з питань:

1. Теоретичних і методичних засад самостійної роботи студентів і аспірантів (Г. І. Бородіна [4], Н. Г. Лукінова [18], В. О. Сластьонін [26], Н. Ф. Талізін [7], П. І. Підкасистий [22]).

2. Врахування психологічних рівнів розвитку особистості аспіранта, їх діагностики для здійснення диференційованого підходу (Р. Бернс [2], П. Я. Гальперин [6,7], Г. Мюррей [35], А. А. Реан [24], М. С. Яницький [31]).

3. Формування пізнавальної самостійності студентів у контексті Болонського процесу (В. А. Козаков [14], І. Г. Копотюк [15], В. В. Рибалка [25], М. Ф. Шустваль [29], С. М. Шустваль [29]).

4. Традиційних та інноваційних підходів до вивчення мови (І. Л. Бім [3], І. А. Зімня [12], Г. Крайчинська [16], С. А. Мухиддинова [20], Дж. Хармер [34], О. П. Юцкевич [30]).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. В умовах набуття Україною асоційованого членства в ЄС, проблема самостійної роботи студентів і аспірантів набуває нових обрисів. Суттєве зменшення «контактних» годин при вивченні предметів змушує представників психолого-педагогічної і лінгводидактичної науки виробити якісно нові підходи до розв'язання досліджуваної проблеми. Питання самостійного вивчення іноземної мови аспірантами, як складової в структурі професійної компетентності, займає одне із ключових місць при підготовці молодого вченого і потребує розроблення нової стратегії до його втілення у практику роботи ВНЗ.

Мета статті полягає у розкритті наступних питань:

- виявлення загальномотиваційного рівня важливості проблеми вивчення іноземної мови аспірантами

і комплексного впливу виокремлених чинників на оптимізацію процесу вивчення іноземної мови;

- формування фахово-комунікативних функцій, що підвищують кваліфікаційний рівень аспіранта на основі визначених принципів і завдань, концептуальної моделі.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що питання дослідження виокремленого нами у даній роботі наукового явища має інтернаціональну природу. Адже подібні підходи знаходимо у наукових студіях І. Л. Бім [3], Г. І. Бородіної [4], О. В. Дронової [8], С. Г. Заскалети [10] І. А. Зімньої [12], М. В. Кисіля [13], Дж. Хармера (Harmer J.) [34] та ін.

Визначення та характеристики чинників впливу

Виходячи з того, що самостійну роботу аспірантів із вивчення іноземної мови розуміємо як *організовану, попередньо спроектовану на основі традиційних і інноваційних методик викладачем та здобувачами діяльність, спрямовану на формування і підвищення рівня іноземної комунікаційної компетентності*, – пропонуємо здійснити дещо ширший, поліаспектний розгляд означеної проблеми з точки зору аналізу кількох важливих, на наш погляд складових (чинників):

- психологічної;
- аксіопедагогічної;
- лінгводидактичної;
- інформаційно-технологічної.

Знання про роль і особливості впливу цих чинників на кінцеву мету занять, їх врахування при плануванні самостійної роботи дозволить уникнути негативних факторів при її здійсненні.

Психологічна складова процесу самопідготовки аспірантів при вивченні іноземних мов полягає, першою

чергою, в актуалізації емоційно-вольової сфери, що виконує функцію психорегуляції. Як свідчить практика роботи, саме вольова сфера найбільш активно задіяна при подоланні аспірантами труднощів у процесі вивчення іноземної мови: запам'ятовування, відтворення (вимова), утворення чітко розміщених мовних конструктів та ін. Використання на початку самостійної роботи простих вольових дій (не пов'язаних із активізацією додаткових зусиль) змінюється з часом складними, які вимагають концентрації, вмінь та наполегливості при виконанні як домашніх, так і самостійно запланованих завдань. Викладач повинен переконати аспірантів у тому, що при застосуванні наукового підходу до алгоритмізації вольового акту при вивченні іноземної мови, їм без особливих складнощів вдасться уникнути проблем із порушенням функціонування емоційно-вольової сфери, як от: невпевненість у собі; виникнення стану тривоги, рідко – фрустрації; емоційної напруги та ін.

Необхідним для аспіранта на цьому етапі вважаємо набуття вміння застосовувати методику самооцінки Деморубінштейна і «Шкалу самосприйняття» Р. Бернса, а також вироблення рефлексивно-аналітичних суджень щодо стану власного «Я». Важливим при подальшому плануванні самостійної роботи є визначення мотиваційного чинника (елемент структури вольового акту), що дозволить усвідомити кінцеву ціль процесу самостійної роботи і підвищить її ефективність. Проблема визначення психолого-педагогічних аспектів формування мотивації навчання є досить розробленою (С.С. Занюк, І.А. Зімня, В.І. Ковальов, О.М. Леонтєв, С.Д. Максименко, П.П. Скляр). Але у нашому випадку мотиваційну складову слід пов'язувати не лише з пізнавальним інтересом. Хоча, під

час перших занять з іноземної мови для аспірантів ми застосовували різні наукові мотиваційно-пізнавальні методики (як от ТАТ – Г. Мюррея (мовою оригінала) та життєві приклади [35]. Зазначене стосується дуалістичного розуміння майбутнім науковцем значущості знання однієї, або кількох іноземних мов: в одному випадку – це набуття особливого (привілейованого) статусу в середовищі вчених нашої держави, а в іншому – необхідність для роботи у світовому співтоваристві вчених. У кожній конкретній педагогічній ситуації надважливим є визначення *провідного мотиву* вивчення іноземної мови аспірантами. Наприклад, в одній із груп аспірант вивчав іноземну мову з метою опанування предметного дистанційного курсу в університеті США і отримав відповідний сертифікат, а пізніше – піврічну стипендію для навчання. Також вважаємо, що важливим є питання застосування викладачем психофізіологічної методики виміру інтелекту (напр. IQ тест Дж. Равена), що сприятиме диференціації при підборі підручників, журналів та іншої літератури як для аудиторних занять, так і для планування домашніх завдань, пов'язаних із творчим підходом до їх виконання [36]. Так само, за умов часто виникаючих стресових ситуацій, що пов'язані із втратою інтересу до занять, віри у власні сили, можливості, здібності – доцільним виявиться примінення психотерапевтичних форм та методів: тренінгів, психокорекції, музикотерапії та ін. Застосування науково обгрунтованого підходу, використання знань про природу психологічного фактора у процесі самостійної підготовки дозволить сформувати у структурі особистості аспіранта якісні новоутворення, що здатні запобігати негативним психологічним проявам на мікро і - макро рівнях.

Аксіопедагогічна (аксіоосвітня) складова є продовженням психологічної і нероздільно доповнюючи її полягає у сформованості в аспірантів чіткої орієнтації на цінності соціалізації і індивідуалізації [21], актуалізації виховних ідеалів, визначення інноваційної методології (вкл. проектний метод) тощо. А найголовніше – організації самостійної роботи на основі чітко встановлених психолого-педагогічних принципів.

Одним із головних завдань освітнього процесу в аспірантурі сьогодні, на наш погляд, є й ініціювання викладачами гуманітарних предметів духовно-естетичного розвитку особистості. Якщо у аспірантів гуманітарних спеціальностей вказаний фактор розвитку практично формувався упродовж всього періоду навчання у ВНЗ, то у аспірантів технічних спеціальностей, як правило, він пов'язаний із вивченням так званих «необов'язкових» дисциплін.

Актуалізація виховної ідеал-ідеї (на матеріалі того, до чого привчали в сім'ї, що вивчали у школі, частково у ВНЗ, під час церковних обрядів) виходить на передній план саме під час самостійних занять з іноземної мови. Розроблена нами модель [21] відтворює основні компоненти аксіологічної освіти. Важливо розуміти, що для самостійної роботи аспіранта орієнтація на цінності світової цивілізації постає рушійною мотиваційною силою. Вона значно ширша у розумінні змісту і не повинна зводитись лише до вивчення текстів на розвиток загальноінтелектуального рівня, професійних знань. Крім іншого, цікавити майбутнього вченого повинен і матеріал, пов'язаний як з історією світу, так і з актуальними світовими реаліями: поточною політичною ситуацією, розвитком демократії, суспільного устрою, освіти, спорту

(намагання першим дізнатися про події у світі через синхронний переклад теленовін, газет, журналів; вільно спілкуватися у світових соцмережах та ін.).

Не занурюючись у деталі, що стосуються модернізації методичного підходу до вивчення іноземної мови (це буде темою іншого нашого дослідження) зробимо акцент на трьох, найбільш раціональних, на наш погляд, методах і методиках. Проектний метод – активно застосовуваний у США з середини 70-х років як заміник традиційної класно-урочної системи, покликаний забезпечити міжпредметний підхід до виконання навчальних завдань. Саме самостійне виконання аспірантом навчального проекту з іноземної мови сприятиме засвоєнню професійного словникового запасу, вмінню проектувати лінгвоконструкції, творчо мислити при побудові текстових повідомлень (коментарів), використовувати інтерактивні технології.

Лінгводидактична складова самостійної роботи аспіранта полягає у правильній побудові лінгвістичних конструкцій. Методика інтенсивного навчання передбачає саме «швидке» проходження навчального матеріалу починаючи з повторення (засвоєння) фундаментальних знань (часи) до використання у професійному мовленні складних граматичних конструкцій. Застосування лінгводидактичних методів під час занять покликане стимулювати в аспірантів і самостійне, і групове вивчення матеріалу за тими ж правилами. Наприклад, широко застосовуємо техніку Джеремі Хармера (Jeremy Harmer) ESA, що складається з трьох базових елементів: engage (задіяти), study (вивчити), activate (активувати), які можна відтворювати у різному порядку, в залежності від головної мети заняття. Серед методик, що є активними, такі, як

«Lexical Approach» (базована на теорії, згідно з якою вивчення іноземної мови слід будувати навколо лексичних кластерів - різноманітних фраз (з 2 або більше слів, які використовуються як повнозначні одиниці для комунікації), «Silent Way» (де більшість діяльності покладається на студентів) та «Community Language Learning». Матеріал для самостійної роботи при цьому буде тісно пов'язаним із наступною складовою – інформаційно-технологічною. Вміння аспіранта повинні бути сформовані на рівні проектування і впровадження технологій дистанційного навчання, пошуку (створення) для самопідготовки програмних продуктів, що забезпечить безперешкодне спілкування у визначений зручний час із одногрупниками та викладачем в режимі online конференції. Використання платформи MOODLE для дистанційної освіти і одного з додатків, наприклад Open Meetings дозволить у режимі відеоконференції учасникам навчальної групи аспірантів працювати над опануванням текстів, обговоренням проектів, креативних рішень.

Виконання евристично-дослідницьких завдань

Проектування структури самостійної роботи аспірантів з вивчення іноземної мови передбачало виокремлення кількох взаємозалежних складових: загальномотиваційного рівня; чотирьох вищеписаних компонентів; психолого-педагогічних методів та принципів; кінцевих цілей комплексного (аудиторного та самостійного) навчання. Відтак, модель самостійної роботи аспірантів із вивчення іноземної мови виглядатиме, як зображено на Рис. 1.

Рис. 1. Модель самостійної роботи аспіранта з вивчення іноземної мови.

Використовуючи спеціально розроблені тести, в яких студенти відповідали на питання: «Наскільки важливим у програмі підготовки аспірантів я вважаю предмет «Іноземна мова»: а) дуже важливим; б) важливим;

в) другорядним; г) неважливим; д) непотрібним»; «Вивчення мови потрібно мені для: а) якісного виконання дослідження; б) загального розвитку; в) потреби спілкування із колегами з інших держав; г) духовного збагачення; д) для отримання оцінки з предмета; е) не потрібно; ж) інша відповідь»; «Вивчаючи іноземну мову я: а) почуватиму себе рівним серед колег-науковців; б) зможу отримати значно якісніші наукові результати; в) використовуватиму знання у сферах, що не пов'язані із професійною діяльністю; г) не тільки із професійною»; «Я зможу опанувати іноземну мову: а) лише під керівництвом викладача; б) впроявляю самостійно; в) в умовах аудиторних занять та додаткової самостійної роботи; г) не зможу опанувати під час навчання у аспірантурі»; «Під час самостійної роботи з вивчення іноземної мови я найчастіше використовую: а) тільки підручник, рекомендований викладачем; б) додаткову літературу (газети, журнали); в) спеціальні комп'ютерні програми; г) матеріали ЗМІ; д) інше: (вказати)» і т.п., ми визначили рівень загальної мотивації аспірантів до вивчення іноземної мови (Рис.2.).

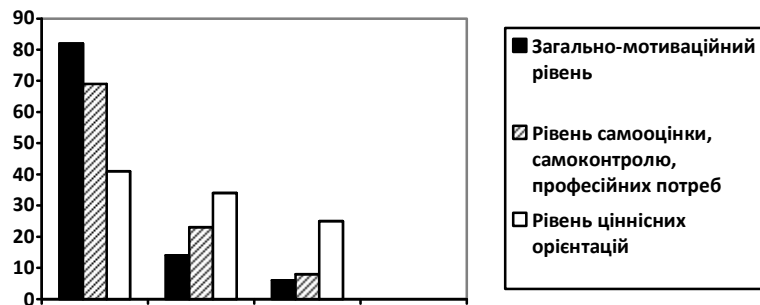

Рис.2. Рівні, встановлені у аспірантів під час дослідницької роботи.

У експерименті брало участь 92 аспіранти Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк). Високий загальномотиваційний рівень виявлено у 75 аспірантів – що становить 82%, середній – у 12 аспірантів (14%) і низький – у 5 аспірантів (6%). Можемо спостерігати, що рівень загальної мотивації у аспірантів до вивчення іноземної мови є досить високим. Викладач, за таких умов, на наше переконання, повинен виважено і відповідально підбирати завдання для самостійної роботи і застосовувати виключно суб'єкт-суб'єктний підхід при здійсненні мотиваційної і контролюючої функцій.

Перевірку на знання психологічних особливостей процесу самостійного вивчення іноземної мови було здійснено також на основі спеціально розроблених тестів, що включали визначення рівня самооцінки, завдання на предмет інформації про мотивацію, як психологічний чинник, вищезазначені методики діагностики (Дж. Равена; Г. Мюррея та ін.) професійні потреби, пов'язані із майбутньою діяльністю вченого. Результатом проведення тестового аналізу стало визначення відповідних рівнів: високого у 64 аспірантів (69%), середнього – у 21 (23%) і низького – у 7 (8%). Свідченням цього зрізу є наявність високого рівня самооцінки, самоконтролю, а відтак – намагання реалізувати, першою чергою, професійні потреби. Це означає, що аспіранти прагнуть вирішувати під час самостійних занять завдання, спрямовані у першу чергу на розвиток професійних компетентностей.

Ступінь (рівні) надання ціннісних ознак процесу самостійного засвоєння знань з іноземної мови здійснювався нами на основі почергового застосування методик: М. Рокича, М. Яницького. Орієнтацію на цінності індивідуалізації виявлено у 38 аспірантів (41%), на цінності соціалізації – у 31 аспіранта (34%) і на цінності адаптації – у 23 аспірантів (25%). Результати говорять нам про середній рівень за шкалою ціннісних орієнтацій і це змушує викладача більше уваги приділяти формуванню духовно-моральної сфери особистісного розвитку аспірантів засобами полікультурної мовної діяльності.

Було проведено також опитування на предмет типових труднощів, з якими стикаються аспіранти під час самостійного вивчення іноземної мови. Ті, які зустрічалися найчастіше, пов'язані із відсутністю: чіткої мотивації і розуміння питань подальшого застосування іноземної мови (матеріальні блага, перспективи презентувати досягнення закордоном, здійснювати спільні наукові дослідження тощо); достатніх знань для роботи з ІТ програмним забезпеченням; спеціальних навчальних знань з граматики, що є проблемними (категорія стану та часу дієслова, конструкції неособових форм дієслова, умовний спосіб та ін.).

Виходячи із системного бачення організації самостійної роботи аспірантів з вивчення іноземної мови, нами було сформовано декілька важливих психолого-педагогічних принципів, застосування і дотримання яких під час спільної діяльності викладача іноземної мови з аспірантами дозволить підвищити її ефективність та сформувати у здобувачів необхідні компетентності: знаннєві, вміннєві та поведінкові.

Перший – *принцип психологічного позитивізму*. Впровадження і дотримання вказаного психолого-педагогічного принципу пов'язане із потребою конструктивного здійснення діяльності, яка мала б сенс для людини (при вивченні іноземної мови аспірант повинен відчувати сенс такої діяльності). Застосовуючи вихідні положення позитивної психології ми прагнули розкрити оптимальні педагогічні умови самостійної роботи аспірантів, як от:

застосування позитивних емоцій у цьому процесі, що стимулює:

- *гнучкість мислення;*
- знаходити більш широкі можливості для *вирішення власних проблем;* (Isen et al., 1999);
- розширює репертуар мисленнєво-дійових виявлень (у той час як негативні емоції гальмують міркування про майбутні події) і готовність до їх реалізації (Frederikson, & Branigan, 2005);
- стимулює *креативне подолання* складних ситуацій;
- підтримує відчуття *життєвої енергії;*
- *«гасить»* негативні емоції.

Позитивні емоції розширюють увагу, збільшують робочу пам'ять, поліпшують швидкість мовлення, сприяють відкритості до інформації.

Тобто ця нова конструктивна наука, на якій базується визначений нами принцип, вивчає психологічні феномени, які роблять життя людини *гідним того, щоб жити* (worthwhile living) (Петерсон, Селігман, 2004), дають силу надії, утворюють фундаментальні людські прагнення, які спрямовують життя у пошуках змісту, визначають роль позитивних емоцій у забезпеченні ефективності пізнання і самоактуалізації людини[1].

Другий принцип – **професійної відповідності здійснюваній діяльності**. Застосування цього принципу дозволить викладачеві «утримати» і підвищити той загальний рівень мотивації, що був виявлений при першому зрізі. Практичне спрямування самостійної роботи і бачення аспірантами можливості застосування здобутих знань для підвищення професійного рівня, більш ефективного виконання наукової роботи безпосередньо призведе до підтримання інтересу і підвищення продуктивності праці здобувачів.

Третій – **діяльнісно-пізнавчий принцип**, що характеризується формуванням полікомпонентних новоутворень у структурі особистості аспіранта (наполегливість, цілеспрямованість, волеватність, креативність, рішучість, настирливість, пунктуальність та ін.) під час виконання самостійної роботи, як окремого виду діяльності через прояв інтересу і на основі потреби професійного пізнання, що є дієвим мотиваційним чинником.

Висновки й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Розробка моделі самостійної роботи з вивчення іноземної мови дає нам змогу сформулювати деякі висновки та рекомендації:

1. Для якісної організації освітнього процесу з вивчення (в т.ч. і самостійного) іноземної мови аспірантами викладач повинен визначити загальнопсихологічні показники, ціннісно-мотиваційні складові: інтелектуальний рівень аспірантів, мотиваційний чинник, рівні самооцінки та самоконтролю, систему ціннісних орієнтацій з допомогою підібраної і перевіреної методології. Застосування психологічної, аксіопедагогічної, лінгводидактичної та інформаційно-технологічної

складових дозволить реалізувати операційно-діяльнісну «віль» самостійної роботи аспірантів.

2. Дотримання концептуально виокремлених умов і впровадження визначених психолого-педагогічних принципів при організації процесу самостійної роботи з вивчення іноземної мови аспірантами на основі поставлених завдань дозволить оптимізувати його і здійснити максимально ефективно з отриманням необхідних комплексних результатів, пов'язаних із набуттям відповідного комунікативно-компетентнісного рівня.

3. За умови реалізації перерахованих чинників високо імовірним є утворення у структурі особистості аспіранта низки позитивних чинників, здатних впливати на підвищення ефективності при набутті професійних компетенцій.

У подальших дослідженнях намагатимемося проаналізувати і розкрити питання взаємозв'язку визначених умов і принципів з підвищенням ефективності процесу самостійної роботи аспірантів із вивчення іноземної мови.

Література

1. Байсара, Л. І. Методичний посібник до вивчення курсу «Позитивна психологія» [Текст] [Resource book to «Positive Psychology» course study] / Л. І. Байсара, Е. Л. Носенко; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпропетровськ: Акцент, 2014. – 110 с.
2. Бернс Р. Что такое «Я – концепция» / Роберт Бернс. Режим доступу: <http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/berns1.htm>.
3. Бим И. Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного учебника/ И. Л. Бим.- М.: Русский язык, 1977. – 288с.

- 4.Бородіна Г. І. Комунікативні завдання на базі професійно-орієнтованого тексту при навчанні ESP/ Г. І. Бородіна, А. М. Спевак // Вісник ХНУ. – 2009. – N 14. – С. 40–45.
- 5.Варганова В. В. Содержание и организация самостоятельной учебной деятельности студентов в курсе обучения иностранному языку // Самостоятельная работа студентов: модели, опыт, технологии: Сб. науч. ст. / Под ред. М. Г. Савельевой. Ижевск: Издательство «Удмуртский университет», 2009. С. 71–73
- 6.Гальперин П. Я. Языковое сознание и некоторые вопросы взаимодействия языка и мышления / П. Я. Гальперин // Вопросы философии. – 1977. – №4. – С.95 – 101.
- 7.Гальперин П. Я. Формирование знаний и умений на основе теории поэтапного усвоения умственных действий/ П. Я. Гальперин, Н. Ф. Тальзина. – М.: Наука, 1968. – 260с.
- 8.Дронова О. В. Формирование профессиональных умений будущих экономистов средствами иностранного языка в вузе[Текст]: дис...канд.пед.наук/О. В. Дронова. - Нижний Новгород.- 2002.- С. 31-59.
- 9.Занюк С. С. Психология мотивации/С. С. Занюк. – К.: Эльга-Н; Ника-Центр, 2002. – 352 с.
10. Заскалета С. Г. Самостійна робота студентів при вивченні іноземної мови як засіб активізації пізнавальної діяльності. Режим доступу: /<http://lib.chdu.edu.ua/pdf/zbirnuku/13/11.pdf>
- 11.Зубов А. В. Методика применения информационных технологий в обучении иностранному языку / А. В. Зубов, И. И. Зубова. – Академия, 2009.- 144 с.
- 12.Зимняя И. А. Педагогическая психология/ И. А. Зимняя. М.: Логос, 2004.– 384с.
- 13.Кісіль М.В. Використання елементів теорії конструктивізму на заняттях з професійної англійської мови у ВНЗ / Кісіль М. В. // Вісник Черкаського університету. – Серія «Педагогічні науки». – Вип. 135. – Черкаси, 2008. – С.47–50.
- 14.Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение [Текст]/ В. А. Козаков. – К.: Вища школа, 1990. – 247 с.
- 15.Коптюк И. Г. Самостоятельная работа студентов как средство повышения их профессионально-познавательной активности в процессе изучения педагогических дисциплин колледже: дис. на

- соиск. уч. ст. канд. пед. наук: 13.00.08 / Коптюк Ирина Геннадьевна. – Ярославль, 1999. – 186 с.
- 16.Крайчинська Г. Самостійна робота студентів при вивченні професійної англійської. Режим доступу: /<http://naub.oa.edu.ua/2013/samostijna-robota-studentiv-pry-vyvchenni-rofesijnoji-anhlijskoj/>
- 17.Литвинова Т. В. Система упражнений для самостоятельной работы студентов по овладению лексикой по специальности / Обучение иностранным языкам в школе и вузе [Текст]/ Т. В. Литвинова. СПб.: Каро, 2005.- 240 с.
- 18.Лукинова Н.Г. Самостоятельная работа как средство и условие развития познавательной деятельности студента [Текст]: дис. . канд. пед. наук: 13.00.08 /Н. Г. Лукинова. Ставрополь, 2003. - 177 с.
- 19.Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. Навч. посібник. — К.: МАУП, 2000. — 256 с.
- 20.Мухиддинова С. А. Место инновационных технологий в процессе обучения иностранным языкам / С. А. Мухиддинова, // Молодой ученый.- 2014.- № 10 (69).- С. 408–409.
- 21.Пелех Л.Р. Теорія і методика аксіологічної світи в Польщі: порівняльний аспект//Л.Р. Пелех. – Рівне: ПП ДМ, 2014. – С.300.
- 22.Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование. Текст. / П. И. Пидкасистый. М.: Педагогика, 1980. - 240 с.
23. Скляр П. П., Скляр О. П. Урахування ціннісних орієнтацій молоді як одного з провідних чинників мотивації навчання у вищому навчальному закладі. В зб. Теоретичні і прикладні проблеми психології та педагогіки. –Луганськ: СНУ ім. Володимира Даля, 2002.-№2 (4). – С. 203 – 208.
24. Реан А. А. Социальная педагогическая психология/А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 416 с.
- 25.Рибалка В. В. Роль психологічної культури у професійному становленні гуманітарно-технічної еліти // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук праць/За ред. Л. Л. Тovaжнянського і О. Г. Романовського. – Харків, 2002. – Ч. I.
- 26.Сластенин В.А. Культура умственного труда студентов/В .А. Сластенин. М., 1994. – 264 с.

27. Унт И. Э. Индивидуализация и дифференциация обучения Текст. / И. Э. Унт. М.: Педагогика, 1990. – 192 с.
28. Щербакова Н. В. Содержание и организация самостоятельной учебной деятельности студентов, обучающихся в учреждениях среднего профессионального образования без отрыва от производства [Текст]: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Н. В. Щербакова. М., 2003. – 125 с.
29. Шустваль М. Ф. Формування пізнавальної самостійності студентів у контексті Болонського процесу. / М. Ф. Шустваль, С. М. Шустваль, Т. І. Лядова, О. В. Волобуєва. Режим доступу: file:///C:/Users/Zlata/Downloads/Mosv_2013_3_36.pdf
30. Юцкевич О. П. Проблемы викладання професійно орієнтованої іноземної мови / О. П. Юцкевич. Зб. наук. праць виклад. кафедр інозем. мов та укр. мови літ. Київського нац. економ. ун-ту. –Київ : КНЕУ, 2002. – 150–153 с.
31. Яницкий М. С. Ценностное измерение массового сознания/М.С. Яницкий. Мин-во обр. и науки РФ, Кем.гос.ун-т.-Новосибирск: Издательство СО РАН, 2012.- С.36.
32. План докторських студій у Польщі //Режим доступу: http://www.wbmii.ath.bielsko.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=41:ramowy-plan-doktoranckich&catid=12:informacje-dla-kandytow-na-studia-doktoranckie&Itemid=19
33. Gottlieb Susanne// Режим доступу: <http://grim.in.ua/news/2015/03/18/17769>.
34. Harmer J. How to teach English./Sixth impression, 2010. – 288p.
35. Henry A. Murray, 1943. Thematic Apperception Test Manual. Cambridge, MA: Harvard University Press.
36. Raven J. & Raven J. (Eds.) Uses and Abuses of Intelligence: Studies Advancing Spearman and Raven's Quest for Non-Arbitrary Metrics.// Unionville, New York: Royal Fireworks Press; Edinburgh, Scotland: Competency Motivation Project; Budapest, Hungary: EDGE 2000; Cluj Napoca, Romania: Romanian Psychological Testing Services SRL. (Chapter 7, pp. 173-210).

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВА САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ АСПИРАНТОВ ПО ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ ВНЕДРЕНИЯ ОСНОВОПОЛАГАЮЩИХ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПРИНЦИПОВ

Л.Р. Пелех

В статье охарактеризованы факторы, влияющие на повышение эффективности процесса самостоятельной работы аспиранта при изучении иностранного языка. Раскрыты педагогические условия, сформулированы концептуальные психолого-педагогические принципы, создана авторская модель. Используя традиционные и инновационные психологические, педагогические, лингводидактические и информационные методы и методологии, - установлены уровни аспирантов: общемотивационный, самооценки и самоконтроля, ценностно-ориентационный, что позволяет преподавателю наиболее продуктивно подходить к процессу проектирования структуры самостоятельной работы.

Ключевые слова: принципы, условия, методы, самостоятельная работа, иностранный язык.

ENSURING THE QUALITY OF DOCTORAL STUDENTS' FOREIGN LANGUAGE SELF-DIRECTED LEARNING PROCESS ON THE BASIS OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PRINCIPLES USING

L.R. Pelekh

The article deals with the problem of the factors which influence the efficiency of doctoral students' foreign language self-directed learning process. The pedagogical conditions have been revealed, the conceptual psychological and pedagogical principles have been developed, the author model has been created in it. Using traditional and innovative psychological, pedagogical, linguodidactic and information techniques and methodologies, there were established doctoral students' levels: motivational, self-esteem and self-control, value-oriented that allow a lecturer to find the most productive approach to the process of self-directed learning structure designing.

Keywords: principles, conditions, methods, self-directed learning, foreign language.

Пелех Людмила Романівна – професор кафедри іноземних мов Національного університету водного господарства та природокористування. E-mail: lpelekh@ukr.net